

Для вироблення ефективної стратегії грошово-кредитної політики профільним органам державного управління слід передусім адекватно оцінити стан економіки, розвиненість банківської системи і фондового ринку, інституційне забезпечення монетарної політики, розвиненість інструментів монетарної політики, характер взаємозалежності макроекономічних і монетарних показників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ільченко-Сюйва Л. Державний механізм монетарної політики України в контексті європейської інтеграції : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Л. Ільченко-Сюйва ; Національна академія державного управління при Президентові України. – К., 2005. – 23 с.
2. Аржевітін С. Грошово-кредитні відносини в розвитку економіки України : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / С. Аржевітін ; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – К., 2011. – 35 с.
3. Фридман М. Инфляция и денежные системы. 24 ключевые книги по экономике / М. Фридман. – М., 1999. – 610 с.
4. Пухтаєвич Г. Аналіз національної економіки : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / Г. Пухтаєвич. – К. : КНЕУ, 2003. – 148 с.
5. Барановський О. Фінансова безпека : [монографія] / О. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
6. Оголь Д. Вплив грошово-кредитної політики на економічне зростання України : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Д. Оголь ; Українська академія банківської справи. – Суми, 2016. – 285 с.
7. Грошово-кредитні засоби регулювання економіки : [монографія] / [Л. Кривенко, О. Дутченко, М. Синюченко та ін.] ; / за заг. ред. Л. Кривенко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 210 с.
8. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : затверджена Наказом Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/publish/article?art_id=97980.
9. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 р. // Рада Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10465306>.
10. Дячек С. Грошово-кредитна безпека України: сутність, загрози, оцінка / С. Дячек // Вісник Житомирського державного технічного університету. – 2013. – № 2 (64). – С. 227–233.
11. Экономическая безопасность: Общий курс : [учебник] / под ред. В. Сенчагова. – 2-е изд. – М. : Дело, 2005. – 896 с.
12. Assessing financial vulnerability: an early warning system for emerging markets / [M. Goldstein, G. Kaminsky, C. Reinhart]. – Institute for International Economics, 2000. – 150 p.
13. Загарій В. Оптимізація державного регулювання грошово-кредитної сфери в процесі забезпечення фінансової безпеки України / В. Загарій // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2791>.
14. Гальчинський А. Теорія грошей / А. Гальчинський. – К. : Основа, 1997. – 416 с.
15. Андрейків Т. Особливості та основні напрями вдосконалення грошово-кредитної політики в Україні / Т. Андрейків // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – Вип. 1. – С. 228–235.
16. Лютий І. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг : [монографія] / І. Лютий, О. Юрчук. – К. : Знання, 2011. – 357 с.
17. Люзньак М. Інструменти грошово-кредитної політики НБУ та їх вплив на депозитний і кредитний ринки / М. Люзньак, О. Бартош // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=838>.

УДК 336:340.342.1(045)

Далевська Т.А.

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри фінансів

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто особливості фінансування інноваційної діяльності в Україні, досліджено сутність поняття «інновації». Проаналізовано структуру фінансування інноваційної діяльності. Визначено напрями створення інвестиційно-інноваційного середовища економічного зростання в Україні.

Ключові слова: інноваційна діяльність, фінансове забезпечення, інвестиційно-інноваційне середовище, інноваційна активність підприємств, інноваційний потенціал, видатки бюджету на розвиток інноваційної сфери.

Далевская Т.А. ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены особенности финансирования инновационной деятельности в Украине, исследована сущность понятия «инновации». Проанализирована структура финансирования инновационной деятельности. Определены направления создания инвестиционно-инновационной среды экономического роста в Украине.

Ключевые слова: инновационная деятельность, финансовое обеспечение, инвестиционно-инновационная среда, инновационная активность предприятий, инновационный потенциал, расходы бюджета на развитие инновационной сферы.

Dalevs'ka T.A. FINANCIAL SUPPORT OF INNOVATION ACTIVITIES IN UKRAINE

In the article the features of innovative activity financing in Ukraine are examined, the essence of the term "innovation" is investigated. The structure of innovation financing is analyzed. The ways of creating investment and innovation environment of economic growth in Ukraine are determined.

Keywords: innovation, financial support, investment and innovation environment, innovative activity of enterprises, innovation potential, budget expenditures on the development of innovative sector.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин інноваційні наукові дослідження та розробки відіграють важливу роль. Вони набувають статусу

основних елементів нового напрямку розвитку економічної системи – економіки, побудованої на досягненнях науки. Ефективність державної політики

само у сфері управління інноваційними процесами визначає конкурентоспроможність національної економіки. У розвинутих країнах світу інновації є ключовим фактором соціально-економічного розвитку (від 50% до 95% приросту ВВП отримується за рахунок інновацій). Тоді як в Україні зростання ВВП на основі впровадження результатів інноваційної діяльності знаходиться на рівні менше 1%. Це зумовлює посилення ефективності механізму фінансування інноваційної діяльності в нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень у сфері фінансування інноваційної діяльності можна назвати праці Й. Шумпетера, який вперше визначив поняття інновацій та досліджував теорію економічного розвитку, А. Антонова, який досліджував зарубіжний досвід, Д. Куніної та О. Ратушняка, які вивчали стан інноваційного розвитку промислових підприємств, А. Черепа, що визначив теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності, І. Чугунова, який вивчав засади бюджетного механізму економічного розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас в умовах соціально-економічного розвитку, перманентних процесів вдосконалення та оптимізації елементів моделей економічного зростання виникає необхідність дослідження питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Вагомим завданням бюджетної політики є забезпечення збалансованого фінансування інноваційної сфери.

Мета статті полягає у розкритті особливостей фінансового забезпечення інноваційної діяльності та основних засад формування сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища в Україні. Ця мета передбачає вирішення таких завдань: розкриття економічного змісту поняття інновацій; аналіз показників інноваційної активності підприємств, структури фінансового забезпечення інноваційної діяльності; пошук шляхів створення сприятливих умов формування інноваційно-інвестиційного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під інноваціями зазвичай розуміють уведений у використання новий або значно удосконалений продукт чи процес, новий організаційний або операційний метод. У Законі України «Про інноваційну діяльність» інновації визначено як «новостворені і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери» [1]. Вчені по-різному трактують це поняття залежно від предмета та об'єкта свого дослідження. Наприклад, Б. Твісс визначає інновацію як процес, у якому винахід або ідея набувають економічного змісту. Ф. Ніксон вважає, що інновація – це сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, що спричинюють появу на ринку нових товарів, поліпшених промислових процесів та устаткування [3, с. 15].

Центральною постаттю серед фундаторів інноваційних теорій економічного розвитку є австрійський економіст Й. Шумпетер, який сформулював цілісну інноваційну теорію, що стала основою інноваційних концепцій, розроблених згодом західними економістами. У 1912 р. Й. Шумпетер публікує працю «Теорія економічного розвитку», у якій розглядає інновацію як економічний засіб, застосований підприємцем у надії одержати більш високий прибуток. Розробка

Й. Шумпетером поняття «інновації» посіла особливе місце у світовій економічній теорії. Його теоретичні розробки покладені в основу майже усіх наявних інноваційних концепцій. Інновація як економічна категорія – це не просто поняття, що означає будь-яке нововведення, а нова функція виробництва, зміна технології виробництва, що має історичне значення [8, с. 53].

Відповідно до міжнародних стандартів інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, який дістав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, що знайшов використання у практичній діяльності. На сучасному етапі інноваційний розвиток економіки належить до головних пріоритетів внутрішньої політики таких високорозвинених країн, як США, Японія, країни Європейського Союзу та ряд країн Південно-Східної Азії. На відміну від розвинутих країн, в Україні ще не створено ефективної національної інноваційної політики. Інноваційна діяльність потребує формування засад, що сприятимуть інституційній узгодженості та збалансованості технологічних, економічних і соціально-ціннісних аспектів, а також мінімізації структурних деформацій. У відомому рейтингу «Global Innovation Index» у 2015 р. серед країн світу Україна посіла 64 місце за рівнем інтенсивності інноваційних процесів (для порівняння на 63 і 62 місцях знаходилися Сербія та Панама) [5, с. 134].

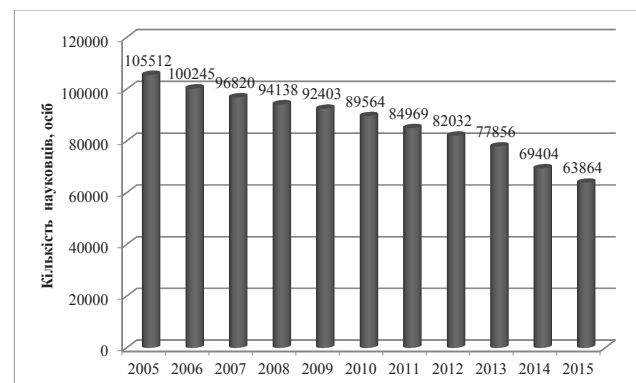

Рис. 1. Чисельність науковців в Україні, 2005–2015 рр. [3]

У 1990 р. в Україні було зосереджено 6,5% світового науково-технічного потенціалу за чисельності населення, яке становило близько 0,1% світового. Сьогодні ситуація змінилась. Аналізуючи рис. 1, можна зробити висновок, що в Україні спостерігається тенденція до скорочення наукових працівників, кількість яких у 2015 р. порівняно з 2005 р. знизилась у 1,6 рази. Водночас у розвинутих країнах кількість наукових працівників збільшується в середньому на 2,5–3% щорічно.

Відповідно до рис. 2 питома вага підприємств, що займаються інноваціями, серед загальної кількості підприємств України змінювалась таким чином: з 11,5% у 2010 р. відбулося зростання до 13,6% у 2012 р. У 2012–2014 рр. кількість підприємств залишалася стабільною. У 2015 р. інноваційною діяльністю займалися 17,3% підприємств. Хоч існують позитивні тенденції до зростання кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, все ж їх частка у загальній кількості суб'єктів підприємницької діяльності Україні залишається низькою.

Рис. 2. Показники інноваційної активності підприємств, 2005–2015 рр. [3]

Впровадження інновацій у 2015 р. здійснювали 15,2% інноваційно-активних промислових підприємств, цей показник є найвищим за останні 10 років. Найнижчого значення цей показник досягнув у 2005 р. – 8,2%.

Наведені дані свідчать про те, що частка підприємств, які впроваджували інноваційні продукти, у 2010–2015 рр. є нижчою за частку підприємств, що займалися інноваційною діяльністю. Це може бути свідченням того, що відсутній попит на науково-технічні розробки з боку держави та приватного сектору, оскільки обсяги державного замовлення на новітні технології є низькими.

Інноваційна діяльність на підприємстві потребує не лише інтелектуальної діяльності наукових працівників, але й значної фінансової підтримки. Основним джерелами фінансування інноваційної діяльності підприємств України є власні кошти, кошти іноземних інвесторів, кошти держбюджету та інші джерела, незаборонені законодавством України.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні, 2010–2015 рр. [3]

Роки	Власні кошти підприємств	Кошти державного бюджету	Кошти іноземних інвесторів	Інші джерела
2010	4 775,2	87,0	2 411,4	771,9
2011	7 585,9	149,2	56,9	6 542,2
2012	7 335,9	224,3	994,8	2 925,6
2013	6 973,4	24,7	1253,2	1 311,3
2014	6 540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13 427,0	55,1	58,6	273,0

Протягом 2010–2015 рр. спостерігається нестабільна ситуація щодо джерел фінансування інноваційної діяльності. Частка власних коштів за період з 2010 р. по 2011 р. зросла із 4 775,2 до 7 585,6 млн. грн. Вона скоротилась із 7 335,9 млн. грн. у 2012 р. до 6 540,3 млн. грн. у 2014 р. Але у 2015 р. обсяги власних джерел фінансування інновацій зросли більше як удвічі і досягли показника 13 427,0 млн. грн.

За період з 2010 р. до 2013 р. обсяги державної фінансової допомоги у розвитку інноваційної діяльності стрімко зростали, а саме з 87,0 млн. грн. (2010 р.) до 244,3 млн. грн. (2012 р.). У 2013 р. від-

булось різке скорочення грошових надходжень аж до 24,7 млн. грн., і у 2014 р. обсяги так само різко зросли до 344,1 млн. грн. У 2015 р. знову значно скоротилось державне фінансування. Щодо коштів іноземних інвесторів також спостерігається нестабільність у фінансуванні. Обсяги іноземних інвестицій поступово зростали з 56,9 млн. грн. у 2011 р. до 1 253,2 млн. грн. у 2013 р. Але у 2014 р. цей показник різко скоротився до 138,7 млн. грн., а у 2015 р. – до 58,6 млн. грн.

Для створення сприятливих умов формування інноваційно-інвестиційного потенціалу України необхідно розробити і запровадити механізм надання пільг промисловим підприємствам, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію; поширити практику надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі зниженою кредитної ставки; сформувані сприятливе для інноваційний бізнес-середовище; розширити інституційну базу фінансового забезпечення інноваційної діяльності; розробити виважену послідовну інвестиційну політику держави шляхом створення правової бази інвестиційної діяльності відповідно до європейських стандартів.

Висновки. З наведеного вище можна зробити висновки, що питання фінансового забезпечення інноваційного розвитку в сучасних умовах набувають особливої актуальності. Інноваційний розвиток економіки має стати одним із головних пріоритетів внутрішньої державної політики. У 2015 р. порівняно з 2005 р. кількість наукових працівників знизилась у 1,6 рази. У 2015 р. інноваційною діяльністю займалися 17,3% підприємств порівняно із 11,9% у 2005 р. При цьому у структурі фінансового забезпечення інноваційної діяльності переважають власні кошти, а не бюджетне фінансування. Існує необхідність створення сприятливого інвестиційно-інноваційного середовища, що сприятиме розвитку інновацій та прискорить темпи економічного зростання в країні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України / Верховна Рада України. – офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Антохов А. Інноваційний розвиток економіки України через призму зарубіжного досвіду / А. Антохов // Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського : зб. наук. праць. – 2015. – № 2 (5). – С. 7.
3. Куніна Д. Аналіз стану інноваційного розвитку промислових підприємств України / Д. Куніна // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – С. 14–18.
4. Наука та інновації (1990–2015 рр.) / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Ратушняк О. Аналіз інноваційної активності промислових підприємств України / О. Ратушняк, О. Лялюк // Вісник ХНУ. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 2. – Т. 1. – С. 132–135.
6. Череп А. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності / А. Череп, С. Маркова // Інноваційна економіка. – 2011. – № 5. – С. 154–158.
7. Чугунов І. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку : [монографія] / І. Чугунов. – К. : НІОС, 2003. – 488 с.
8. Чугунов І. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання : [навч. посіб.] / І. Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 259 с.
9. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку / Й. Шумпетер ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1992. – С. 53.